

Småsamfunnssatsing

**En statusbeskrivelse av
pilotprosjektene i små-
samfunnssatsinga
pr 1. april 2007**

*Av
Egil Rønning*

Telemarkforskning-Bø

**TF-notat nr 6/2007
20. april 2007**

© Telemarksforsking-Bø 2007
TF-notat nr. 6/2007
ISSN 0802-3662
Pris: kr. 110,-

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

FORORD

Dette TF-notatet sammenfatter resultatene fra en kartlegging av de pilotprosjektene som fikk støtte fra Kommunal- og regionaldepartementets (KRD) småsamfunnssatsing i 2006.

Hensikten med kartlegginga har vært egen kompetanseoppbygging med henblikk på framtidige prosjekter innen distrikts- og regionalpolitikk.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning	6
2	Gjennomføring	7
3	Resultat	8
4	Konklusjon.....	9
5	Utfyllende informasjon om prosjektene	9

1 INNLEDNING

Småsamfunnssatsinga er regjeringens virkemiddel for en offensiv og målrettet distrikts- og regionalpolitikk. Som en del av dette ønsker regjeringen å gjøre en spesiell innsats rettet mot de mest utsatte kommuner og lokalsamfunn, blant annet gjennom en flerårig satsing for utvikling av småsamfunn. Småsamfunn er definert som områder med lange avstander til regionale sentra, vedvarende befolkningsnedgang og en sårbar næringsstruktur. Småsamfunnssatsingen skal ha særlig fokus på:

- gode tjenester og velferdstilbud,
- attraktive lokalsamfunn og
- næringsutvikling.

Småsamfunnssatsingen skal bidra til å hjelpe fram ulike utviklings- og pilotprosjekter i småsamfunn. I de ”deltakende” småsamfunnene skal satsingen bidra til:

- å gjøre samfunnene attraktive for innbyggere, tilflyttere og bedrifter,
- å fremme næringsutvikling basert på lokale ressurser,
- å sikre tilbud av offentlige og private tjenester, og
- å styrke troen og optimismen i disse samfunnene.

På statsbudsjettet for 2006 var det avsatt totalt 23 millioner kroner til småsamfunnssatsingen. Av dette beløpet ble 11 millioner kroner brukt til å støtte 16 pilotprosjekter i 2006. På statsbudsjettet for 2007 er det avsatt totalt 50 millioner kroner til småsamfunnssatsingen. En andel av dette beløpet vil bli avsatt til å støtte nye pilotprosjekter, mens resten er videreføring av prosjekter fra 2006. Det er lagt opp til en videreføring av ordningen både i 2008 og 2009.

Den nasjonale ekstrainsatsen for småsamfunn skal supplere og støtte opp under den brede innsatsen som alt skjer lokalt og regionalt. For inneværende år er det presisert at ungdom skal være en prioritert målgruppe.

2 GJENNOMFØRING

Kartleggingen er gjennomført i mars 2007 og beskriver status på det aktuelle tidspunkt. Resultatene er i hovedsak presentert i stikkordform i tabell og refererer seg til muntlige kilder som er kontaktet pr telefon. Disse kildene er gjerne prosjektledere for prosjektet eller andre nøkkelpersoner som jobber tett opp til prosjektet ev. ordførere som har det overordnede ansvaret for arbeidet/søknaden fra kommunen.

De innsamlede data er fra telefonundersøkelsen er også supplert med stoff fra prosjektenes nettsider, diverse dokumenter utgitt av prosjektlederne eller andre som er relatert til pilotprosjektene.

Dokumentet beskriver stikkordsmessig, men ikke uttømmende status og gir kortfattet orientering om utvikling, framdrift og særtrekk ved pilotprosjekta.

3 RESULTAT

TF-Bø har hatt kontakt med de fleste av pilotprosjekta som startet opp i 2006, og det viste seg at omfanget og framdrift (status) varierte mye (se tabell 1 s 11). Noen hadde form av forprosjekt mens de fleste var hovedprosjekt hvor arbeidet allerede var påbegynt på flere av dem før tildelingen fra KRD. Mange av pilotprosjekta var flerårige og hadde fått positive signaler om midler for hele prosjektperioden. (Enkelte av prosjekt var også så godt som avsluttet og ferdig på det aktuelle tidspunkt for telefonintervjuene.)

Prosjekta kan grovt deles inn i følgende kategorier (tema):

- Samfunns- og bygdeutvikling
- Kompetansebygging
- Prosjekt for ungdom
- Naturparkprosjekt
- Andre konkrete tiltak

Samfunns- og bygdeutvikling har gjennomgående en målsetting å hindre fraflytting eller øke tilflytting til lokalsamfunnet (øke attraksjonskraften). Disse retter seg direkte mot de berørte innbyggerne, og fellestrekk ved disse pilotene er å engasjere innbyggerne på en måte som gjør de i stand til selv å gå i gang med aktiviteter (hjelp til selvhjelp). Det stimuleres til felles dugnadsinnsats og engasjement fra grasrota hvor det er en klar bevisstgjøring at innbyggerne selv vet best hvor skoen trykker. Det stimuleres til mobilisering, en ”kultur” for felles innsats til bygdas beste. Innsatsen blir dermed også tverrfaglig fordi engasjementet er innenfor flere områder som; kultur, næring og infrastruktur (dvs. samfunnsutvikling mer enn bare næringsutvikling).

Kompetansebyggingsprosjekt dreier seg mye om nettverksbygging både for å øke samhandlingen og utnytte synergier, men også for å overføre kunnskapen til andre distrikt. Det er ingen klar grense mellom kompetanseprosjekt og bygdeutviklingsprosjekt. Flere av disse har sammenfallende målsettinger og står gjerne overfor de samme utfordringer i forhold til nedgang i folketall, manglende tilbud lokalt osv. Disse sammenfallende målsettinger gjelder også for flere av prosjekta med klar ungdomsprofil, men her er arbeidet mer spesifikt rettet mot ungdommen.

Naturparkprosjekt er de prosjekta som tar utgangspunkt i naturgitte betingelser i lokalsamfunnet, bygda er gjerne kjent for sin flotte natur (eks Aurland, Jondal) og bruker naturen (nasjonalpark) som ”motor” i satsinga. Et gjennomgående trekk er også samspeillet mellom natur og kultur, dvs. å utvikle reiselivsnæringa som en natur- og kulturbasert næring. Stikkord er håndverksnæring, småskala landbruksproduksjon, kulturminner, etablering av felles møteplass mellom lokalbefolkning og turister.

4 KONKLUSJON

Felles for de fleste små samfunna som ble tilgodesett under tildelingen i 2006 var: vedvarende nedgang i folketall (gjerne i kombinasjon med økende alder, dvs de unge forsvinner), tap av arbeidsplasser, dårlig kår for næringslivet (kunde grunnlag, infrastruktur), svekket kulturtilbud og en opplevelse av dårlige framtidsutsikter om ikke noe blir gjort. (Dvs. det er likevel en framtidstro dersom en klarer å skape noe, eller; viljen og motivasjonen finnes). Flere av prosjekta er direkte målrettet mot ungdommen (innenfor kultur, arbeidsplasser), mens de fleste har element i seg for å fokusere på ungdom og de utfordringer som må løses for å få ungdommen tilbake eller få dem til å bli.

Ved TF Bø har vi i mange år gjennomført næringsanalyser for regioner og kommuner. Mye tyder på at et steds attraksjonskraft består av mye mer enn tilgang på arbeidsplasser. Valg av bosted dreier seg i langt større grad om kulturtilbud, nærmiljø (natur og miljø), image (identitet), boligpriser og kommunikasjon (infrastruktur). Dette er viktige faktorer for å sikre bosetting og levedyktige små samfunn.

5 UTFYLLENDE INFORMASJON OM PROSJEKTENE

Annet relevant stoff/prosjekt

- http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/Regional-_og_distriktpolitikk/smasamfunn/Smasamfunnssatsingen-Igangsatt-pilotprosjekter-2006.html?id=440311
- **Småsamfunnssenteret** – et nasjonalt utviklings- og kompetansesenter for mindre kommuner og bygdesamfunn i Norge (samarb mellom HiNarvik, HiHedmark og HiVolda). <http://www.hin.no/index.php?ID=926>
- **Miljøvennlige og attraktive tettsteder i distriktene;** <http://www.tettsteder.no/>
- Kreativ stedsutvikling i småsamfunn, konferanse på Rødberg 3-4. mai 2007: <http://www.bfk.no/Modules/NewsArticle.aspx?ObjectType=Article&Article.ID=3036&Category.ID=1325>
- http://www.verran.kommune.no/kommune/smaasamfunn/start_smaasamfunn.asp
- <http://www.lom.kommune.no/index.gan?id=6135&subid=0>
- <http://www.blilyst.no/>
- http://www.fylkesmannen.no/fmt_fagomrade.asp?g34110=x&g34108=x&gid=34700&tgid=34108
- <http://www.fjordhotellet.no/?shw=BLUESBYGD>

- <http://www.dyroyseminaret.no/?disp=news>
- <http://www.nfh.uit.no/hmenyvis.aspx?id=2625>
- <http://www.fjordarv.no/default.asp?strID=4015&kategori=979&versjon=>
- <http://regionalpark.no/default.asp?kategori=979&niva=1&versjon=1>

Tabell 1: Status for pilotprosjekta pr mars 2007

Pilotprosjekt	Mål/målgruppe	Status/framdrift (TNOK)	Budsjett/finans fra KRD (TNOK)	Metode/modell	merkn
<p><i>Moderne boløsninger på bygda</i> Sør-Trøndelag</p>	<p>Ambisjon er å vitalisere regionen slik at flere vil og kan arbeide og bo her.</p>	<p>Juryen sikter mot å presentere sine vurderinger og konklusjoner i en rapport. 23.4.07 blir res. av konkurranse off. Har søkt om 2.700 (videreføring)</p> <ul style="list-style-type: none"> - større mobil utst. - gjennomføring av prosjektplan - arkitekturbasert tettstedsutvikling, også omfatte næring/industri 	<p>440 i 2006</p>	<p>Prosjektet er en arkitektkonkurranse der en skal finne nye forslag til boløsninger på landet. Boløsningene skal kombinere trygghet og sosialt liv med nærhet til natur, lys og frisk luft.</p>	<p>Arkitekt-konkurranse i samarbeid med bli-lyst:-) (et utviklingsprogram for innlandskom. i Sør-Trøndelag)</p>
<p><i>Program for entreprenørskap</i> Møre og Romsdal</p>	<p>Gjennom program for entreprenørskap skal en øke tilgangen på gode entreprenører og prosjekter med nyskappings- og vekstpotensial. For å få til dette skal det settes i verk tiltak for å utvikle virkemiddelapparatet.</p>	<p>8 bygde-mobiliseringsprosjekt startet opp, 4 nye på gang for 2007, 2 nettverks-samlinger gjennomført og positiv drive, gir resultater, Tar tak sjøl og de lykkes best der alle lag/org i bygda er med</p>	<p>700 (+ bl.a. BU-midler). Samme tilsagn i 2007</p>	<p>Fylkeskommunen ønsker å sjå verkemiddel i samanheng, og å bygge på dei strategiane og tiltaka som alt er valt i Program for entreprenørskap. Småsamfunnsatsinga blir kopla opp mot dette programmet. Bygdemobilisering skal vere</p>	<p>E. Ryste 71258151</p>

				ein del av arbeidsfor- men. Nettverk, dug- nadsinnsats	
<i>Bredbånd som kataly- sator for regional utvikling i de små grendene</i> Numedal	Støtte opp om, vide- reutvikle og løfte fram lokal utvik- lingskraft ved å bidra til etablering av kri- tisk infrastruktur	Fiber til Tunhovd er i bakken, de øvrige starter på våren og disse er ferdige til høsten. Hovedprosjekt (resten av Numedal) føres videre med helt annen finansiering	1.500 fra KRD (totalt ca 5.000)	Etablering av bred- bånd Spesiell fiberteknolo- gi.	
<i>Bluesbygda Skånevik</i> Etne i Hordaland	Målet med prosjektet er å få tilflytting. Det skal skje ved å utvikle eksisterende bedrifter og etablere nye slik at det blir tilbud om arbeid til alle som ønsker det. I tillegg skal ein gjere Skåne- vik til ein stad der det er godt å bu og leve ved å styrke service- tilbudet og det ek- sisterande lag og or- ganisasjonslivet. "Bluesprofil" for Skå- nevik	Tilsagn 7.7.06: Videreføres i 2007, FK er positiv men prioriterer etter pol.signal -Kvam herad 1,5 -Kystlandsby -Mongstad	700 (1.100)	Coaching som metode brukes av PL Inger Karin Larsen (Fjord- hotellet) (hun er tyde- ligvis en sentral per- son...) Dugnadsånd, jobber innenfor 11 tema- grupper.	Stedsutvikling

<p>Mobiliseringsprosjekt Verran i Nord-Trøndelag</p>	<p>Stabilisering av folketallet, øke antall arbeidsplasser. Økt optimisme og selvfølelse hos innbyggerne ved forskjønning av k. tettsted, opprettholde Sødra Cell Folla som hjørnesteinsbedr. og bli mer attraktiv for kompetansetilførsel og investeringer</p>		<p>1.500 + tilsv. i 07 (totalt 6.000)</p>		<p>Stedsutvikling</p>
<p>Nettverks og kompetansebygging i fjellregionen i Hedmark</p>	<p>Småsamfunn skal være attraktive også for andre enn de som bor der.</p>		<p>1.200</p>	<p>Et samfunnsutviklingsprosjekt, ikke bare næringsutvikling. 3-årig prosjekt, KRD er med, 7 småsamfunn defineres av de 7 k, mens småsamfunnet selv skal utvikle egne ideer/prosjekt osv. De skal selv påpeke/si "hvor skoen trykker". Ikke gitt at kommunale betingelser/støtteordninger fungerer.</p>	<p>Kompetansebygging (Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Stor-Elvdal og Rendalen)</p>

				Ute etter en modell for at k. skal få økt kompetanse om småsamfunnsutv. Overføringsverdi til andre	
<i>Agro Business Park</i> Gloppen i Sogn og Fjordane	Føremålet er å få utvikla eit regionalt kompetansesenter for landbruket gjennom Sandane Næringshager der ulike verksemdar blir knytte til kvarandre for å kunna gje fagleg tyngde og arbeida aktivt for nyskaping og utvikling i landbruket.	Tilsagn fra KRD pr 27.9.06. Konklusjon i forprosjektet vil være avgjørende for ev videre støtte fra KRD	400 (totalt budsjett forprosjekt er 750)	Forprosjekt for etablering av regionalt kompetansesenter for landbruket	Kompetansebygging
<i>Dyrøyseminarsenteret</i> Dyrøy i Troms	Senteret skal bidra til mobilisering, inspirasjon og læring i småsamfunn. Senteret skal ha et vedvarende fokus på utviklingsarbeid internt i kommunen, men også utvikle ny kunnskap om oppgaveløsning i småsamfunn (eksternt).	Gjennomført seminaret i 06. Senteret er et fysisk bygg, og det faglige innholdet er finans av KRD. Tilsatt PL i 60 % + 2x20 % stillinger. PL øker til 100 % pr 1.8.07. Er i rute. Vil søke på nytt i 2008	1.000 (gjelder både seminaret 2006 og oppbygging av S. i 2007).	Støtte til Dyrøyseminaret 2006 og til oppbygging av senteret i 2007. Samhandling er sentralt (mellom grupper; ungdom, næringsliv, kommuneans. osv.) For å få ungdommen tilbake.	Kompetansebygging Erfaringsoverføring.

<i>Pluss småsamfunn</i> Sjøsamisk senter i Nordland	å sette lokale ressurspersoner bedre i stand til å skape en positiv utvikling i bygda si		250	Forprosjektet skal resultere i et opplæringsprogram for ildsjeler, lokale entreprenører og ressurspersoner som ønsker å bidra til utvikling i småkommuner (Bygdeting – støttes med kr 20' hver)	Kompetansebygging Se eget PP-presentasjon (Bygdeting) PL: Trond Åmo
<i>Ungdommens framtidssverksted</i> Gamvik og Lebesby i Finnmark	Få flere i aldersgruppa 16-30 år til å bli eller komme tilbake etter endt utdanning	Ferdig m forprosjektet, nå 4 satsingsomr: - økt trivsel (kultur) - varierte arbeidspl - samhandl på tvers av k.grenser - tilbakeflytting (økt kontakt m k og stud.	250 (2.400 søkt om i 07 og tror de får det meste)		Forprosjekt for Ungdom Nytt 4-årig hovedprosjekt i 2007. K er sammen med Gamvik (o.a) blitt en omstillingskommune i F. dette utløser bla a andre tilskuddsmidler (+2,1 mill)
<i>Internship</i> Norges Fiskerihøgskole i Troms	Hovedmålet med Internship er å bidra til at studenter får relevant praksis ved siden av studiene som gjør at de blir mer kompetente og attraktive på arbeidsmarkedet etter endt utdanning.	Tilsagn 24.10.06. Prosjekt over 2 år	1.300 (2.400 spleiselag med Tfk og N. Fiskerihøgskole)	Utplassering av studenter i fiskeri- og havbruksnæringen. (For virksomhetene skal dette bidra til økt innovasjonskompetanse)	Studenter http://nfh.uit.no

<i>Føreropplæring i distriktene</i> Samferdselsdep. og KRD					Ungdom
<i>Hytteprosjekt</i> Tinn og Vinje			900		(Vanskelig tilgj)
<i>Gulsvik – fra fjord til fjell</i> Flå i Hallingdal					(vanskelig tilgj.)
<i>Aurland natur- og kulturpark</i> Aurland i Sogn og Fjordane	Utvikle ei ny organisering og eit strategisk grep om arbeidet med nærings- og lokal samfunnsutvikling der mange aktørar spelar på lag for å nå felles mål. Grunnleggjande prinsipp i parken skal vera å involvera lokalsamfunna i utvikling av strategiar og tiltak og å utvikle produkt basert på lokale ressursar. Økonomisk verdiskaping	KRD er innstilt på å støtta prosjektet også i 2007. føresetnad: finansiering frå lokalt/regionalt nivå også i 2007.	300 (totalt for 2006 er kr 600) Søkt samme for 2007 og fått foreløpig positive signaler	Et organiseringsprosjekt mellom mange aktører, definering av felles mål og ansvar, møteplass mellom lokalbef og turister. Skal også utvikle erfaringsgrunnlag for en norsk regionalparkmodell. Et regionalt parkprosjekt basert på natur- og kulturbasert næringsutvikling (et av flere prosjekt.) (er også pilotprosjekt for VSP for kulturminner)	naturparkprosjekt Ivar Bjarne Underdal 41 53 07 44

<p><i>Naturpark</i> Jondal i Hordaland</p>	<p>Å videreutvikle pågående aktiviteter for å gjøre Jondal til en profilert nasjonalparkkommune</p>		<p>100 (av totalt 200)</p>	<p>Utvikle arbeidsgrupper og etablere kontaktnett med andre kommuner. Utarbeide planer for utvikling av reiselivsnæringa, kunst og håndverksnæring, næring basert på kulturminner og småskala virksomhet innen foredling av jordbr.produkt.</p>	<p>naturparksprosjekt</p>
<p><i>Lom som nasjonalparklandsby</i> Lom i Oppland</p>	<p>Identifisere mulige forretningsomr./ næringsvirksomhet basert på lokale ressurser (90 % av k er høgfjell over 850 m)</p>	<p>3-årig, utlyst for 2.g PL-stilling, stagnert noe?</p>	<p>400 (+ andre midler) Ikke søkt for 2007 ennå</p>		<p>Naturparksprosjekt (forprosjekt) (ordf. Simen Bjørgen 90032750) Folketallsutvikling (nedg.) Fredning av natur (bortimot ¾ av k er vernet)</p>